

Sve je manje pjesnika koji se usuđuju da svoje poetske preokupacije iskazuju u dužoj poetskoj tvorevini. To ne dolazi samo od toga što su poeme i drugi, veći književni oblici prevaziđeni i vrlo nezahvalni za savremeni poetski izraz. Mogućnosti koje pruža metafora su neslućene, ali i evidentne: sve se više u sažetim poetskim slikama i metaforama iskazuje ono za šta bi starim poetama trebalo daleko više riječi i papira. Jezik je bogat, ali savremeni pjesnici ga sve više štete. Oni svoje poetske tvorevine svode na najmanju moguću mjeru. Naravno, to nije opšte pravilo. Iz njega se izdvaja i *Šahbaza* Abdulaha Sidrana.

Šahbaza je iskazana vrlo jednostavnim jezikom. On se na mnogo mjesta graniči sa običnim govorom, pa se ponekad dobija utisak da je autor na nekoliko mjesta išao svjesno za tim: da putem jednostavnog jezika u epsko-lirskom obliku iskaže svoje poetske lome i sukobe sa svijetom. Ali, to je samo privid. Već poslije dva-tri čitanja, pažljivom će čitaocu biti jasno da se iza te kore prividne jednostavnosti krije nešto daleko više i vrijednije, kako za njega samog tako i za ovu poeziju. U sedam pjevanja *Šahbaze*, koliko ih ova knjiga ima, može se govoriti o nekoliko slojeva koji na ovaj ili onaj način određuju njene granice i vrijednosti.

Slika bi bila prvi sloj Sidranovog pjesništva. I to slika kazana vrlo jednostavno. U trećem pjevanju (*ŠAHBAZINA NOVA SMICALICA NA STARU TEMU*) susrećemo se sa jednom od slika koja zaslužuje visoke ocjene:

*Šahbazu ponovno zatičem umornu
na lijevoj obali lima
glave posrnutle na zaobljena koljena
sa u kosu zadjenutim dugim tankim prstima
iza njenih leđa
treperi
ispružen moj glasni živac*

Ovakve slike i svih njenih vrijednosti svjestan je i sam pjesnik kada na kraju istog pjevanja, prije nego što će je ponoviti, neznatno izmjenjenu, govori:

*sada bih najradije nacrtao ovo što hoću da
kažem*

Drugi sloj *Šahbaze* je *sentiment*. Naglašen i u svakom stihu prisutan. Ponekad i isforsiran. Od takvog bi mnogi moderan pjesnik bježao. Ali ne i Abdulah Sidran. Jer, ma koliko nam taj *sentiment* zvučao kao neki daleki odjek pjesmama romantičarskog perioda, on je u poeziji Abdulaha Sidrana dobio ovovremensku dimenziju, i više je žal za odsustvom *sentimenta* našeg doba, nego li nostalgični uzdah za „starim dobrim vremenima“. Ali, nešto od starina je ostalo i moralo se prisustvo nekih davnih vremena osjetiti već samim time što se Sidran odlučio za književni oblik koji nas, neminovno, pa i nesvjesno, vraća u prošlost. A tu počinje i treći sloj poezije ovog pjesnika. U njemu se krije jedna od osnovnih mana, ali i vrijednosti stihova *Šahbaze*. Epski oblik naveo je Sidrana i na jedan biblijsko-narativni, pričalački ton. On se od njega teško odvaja i isti je vrlo prisutan svim pjevanjima *Šahbaze*. Pitanje je koliko je Sidran uspio izbjeći klopka takvog načina poetskog kazivanja. Odnosno, koliko je Sidran uspio *osavremeniti* jedan stil i jedan književni oblik iz kojih, kao takvih, struji dah starine. Sidran počinje *Šahbazu* poetskom čutnjom, ako se ona tako može nazvati, igrajući ulogu nekog proroka i uglavnom nekog koji je pozvan da dodje, da progovori. U drugom pjevanju on progovara na način koji potvrđuje prethodne asocijacije. I *govor* je, u stvari, ono odakle se začinje *Šahbaza*. On čini njen svijet i svijet uopšte. Govor se, dakle, javlja kao stvaralačko načelo:

*progovaram
i gospodar tvrdjave života sam ja
čovjek koji je kušao biti oluja
kušao biti riba, kušao biti magla*

LIRSKI EP

(Abdulah Sidran: *ŠAHBAZA*, Književna grupa „Kalibar 70“, Sarajevo, 1970.)

*progovaram
i svijet je cvijetno polje poslije guste
kiše*

Kiša i čutnja su elementi rušilačkog načela u *Šahbazi*, koja se gubi negdje ujesen i ponovo se javlja negdje na početku proljeća, asocijujući na nekolike stare mitove, gdje je proljeće bilo osnovni smisao života, radjanja, stvaralaštva — svega novog uopšte. *Šahbaza* tako uspijeva da uspostavi vezu sa vremenom u onom najširem i pozitivnom smislu. Metamorfoze u ovoj knjizi ne nastaju kao promjene života i smrti u starim mitovima, već kao oživotvorenje starih motiva i njihovo približavanje našem vremenom. Oni ne ustaju iz grobova kao dobri duhovi, već kao svježiji sadržaji, kao nepresu-

šive teme, kao i sam simbol proljeća, koje se vječno ponavlja, ali je uvek drukčije i novo.

Prije nego li počne zatvarati krug svog poetskog življenja, u petom pjevanju, i sasvim ga zatvori već u šestom, pretposljednem pjevanju, uspijeva da iskaže jednu od najbitnijih crta njegove poetike. Ona je i te kako *kobna*. Tamo gdje se pjesnik uspio iskazati i ostvariti do kraja, dakle u *Šahbazi*, vrijednosti tog istog iskaza za njega se gube u životu. Značaj njegovih poetskih težnji — u životu kao da gubi svaki smisao.

*reći ću ti Šahbaza
reći ću svoj strah,
neobjašnjiv kao i tvoje prisustvo
u ovoj sobi, u ovoj tromoj krvi:
voditelj dnevnikar će u kožne knjige
upisivati*

*neko novo šezdesetpeto ljeta
gospodnje
ti ćeš napokon sa ozbiljnim namjerama
doći u moj tamni dom na periferiji
ali tvoj glas neće imati ničeg*

*zajedničkog
sa glasom Šahbaze koju volim
sa kojom se identifikujem
učiniće mi se tuđim tvoj hod velike
srne*

*i nepoznatim tvoje oči, i stranim
tvoje lice
to lice zbog čijeg se nestanka već*

*danima
opraštam od svijeta, zbog kojeg već
danima*

*izmišljam nove spasonosne otrove
ja te neću moći prepoznati
ja ću ti okrenuti leđa
kao što ti je i djetinjstvo okrenulo
leđa*

*onoga dana kada je tobom
ovladala praznina i gluva bijela nemoć*

Sve poetske težnje i iskaze, kao i sve ono što se u životu dovodi u vezu sa njima, pjesnik je do kraja proosjećao. On je sam stvorio jedan svijet i sam će ga uništiti (pjevanje peto i donekle šesto). Sedmo pjevanje (*UMRO SAM I NIŠTA ME VIŠE NE BOLI*) prividno označava povratak čutnji iz prvog pjevanja. Jer, dok je ona na početku bila poetska, pa samim time i stvaralačka, čutnja posljednjeg pjevanja je — smrt. U ovom posljednjem pjevanju Sidran se okoristio nekim zvukovima narodne lirske pjesme, a donekle i tužbalice, koje su mu odlično poslužile da izrazi prisustvo smrti u pjesmi. Ona mucava i zagrevajuća ponavljanja nekih kratkih stihova, slično pomenutim tužbalicama, dodatak su koji taj utisak još više pojačavaju. Simboli broja tri, ponavljanja i biblijsko i *bi, i bilo, i bio* — završavaju ovaj lirski ep u odsustvu vremena, u odsustvu materije, kada ponovo ostaje samo praznina, koju je Abdulah Sidran poetski proosjećao i omedio.

Šahbaza je knjiga kojoj se ovdje-ondje može štošta prigovoriti. Ali, postupnost i smišljenost, koje stihovima nisu mnogo oduzele, ukazuju da je Abdulah Sidran pjesnik na kojeg bosansko-hercegovačka, odnosno jugoslovenska književnost mora računati. Jer, on ne pripada onim pjesnicima koji svojim stihovima krijesnu naglo i svježe, ali se istom brzinom i ugase. Daleko od toga. *Šahbaza* je knjiga koja na vrijednosti otvoreno ukazuje, a nije daleko vrijeme kada ćemo se moći detaljnije upoznati sa prozom ovog pjesnika, koja, po mom mišljenju, zavrjedjuje daleko veću pažnju nego li stihovi u *Šahbazi*.

Na kraju moram da izrazim žaljenje zbog toga što smo *Šahbazu* upoznali u samostalnom izdanju. Jer, ona je svojom vrijednosti, mogla obezbjediti sebi mjesto u nekoj od dvije izdavačke kuće u Sarajevu, koje se ne mogu pohvaliti bogatvom kvalitetnih knjiga poezije mlađjih autora (ne računajući ovu godinu). Pogotovo ako se ima u vidu da je ona završena još 1965. godine.

(Sarajevo, avgusta 1970.)